

**ПРОБЛЕМИТЕ НА ЗАЕТИТЕ В
СЕЛСКОТО СТОПАНСТВО В
КОНТЕКСТА НА СОЦИАЛНО
ОСИГУРИТЕЛНАТА СИСТЕМА
ДНЕС.
ВЪЗМОЖНОСТИ ЗА БЪДЕЩИ
РЕШЕНИЯ**

Христина Митрева

Съветник на Президента на КНСБ

ОСНОВНИ ХАРАКТЕРИСТИКИ ЗА ОТРАСЪЛА

- Застаряване на населението - 46% от работната сила е на възраст между 55 г. и 75 г., а 36 % са между 35 г.-54 г. Делът на населението над трудоспособна възраст в селските райони е значително по-висок от този в градските (27,5 % в селските райони при 20,8 % в градските райони).
- Ниска раждаемост - 8,8 деца на 1000 души население - в селата при 9,7 деца на 1000 души население – в градовете.
- Отрицателен естествен прираст - (- 8,57 ‰).
- По-ниска средна работна заплата на заетите в отрасъла в сравнение със средната работна заплата за страната - средната работна заплата за страната през м. декември 2012 г. е 812 лв., а в селското стопанство – е 706 лв., т.е. около 87% от тази за страната. Почти същото е и съотношението между средния осигурителен доход за страната през 2012 г. (623 лв.) и този в селското стопанство – 522 лв. – или съотношение между тях 84%
- Непостоянна заетост и непостоянни доходи от производството на селско-стопанска продукция.
- Непълнен обхват на заетите в отрасъла по отношение на социалното и здравно осигуряване – под 50%
- Неравномерно разпределение на субсидиите по линия на Европейските фондове

СОЦИАЛНОТО ОСИГУРЯВАНЕ И ПРОБЛЕМИТЕ НА ЗАЕТИТЕ В СЕЛСКОТО СТОПАНСТВО

- Два режима на социално осигуряване на лицата, работещи в селското стопанство – за наетите лица (чл. 4, ал.1) и за самоосигуряващите се земеделски производители и тютюнопроизводители (чл. 4, ал. 3) от Кодекса за социално осигуряване;
- Основни проблеми, свързани с обхвата на осигурените лица и с размерите на краткосрочните парични обезщетения и с размерите пенсиите, породени от:
 - слабо покритие на лицата в работоспособна възраст, работещи в селското стопанство като самонаети лица – земеделски производители и тютюнопроизводители – по-малко от половината от лицата в активна възраст ;
 - ниски доходи, което води до ниски размери на паричните обезщетения и пенсии;
 - непълна заетост – трудности при изпълнение на изискванията за отпускане на парични обезщетения и за придобиване право на пенсия за ОСВ;
 - недостатъчно гъвкаво законодателство – рискът “Безработица” за сезонните работници

АЛТЕРНАТИВИ ЗА РЕШАВАНЕ НА ПРОБЛЕМИТЕ, СВЪРЗАНИ СЪС СОЦИАЛНОТО ОСИГУРЯВАНЕ НА РАБОТЕЩИТЕ В СЕЛСКОТО СТОПАНСТВО

- **Едно от възможните решения** е, държавата да създаде специален фонд за осигуряване на земеделските производители към Националния осигурителен институт по подобие на Учителския пенсионен фонд и вноската за пенсия при самоосигуряващите се лица, какъвто е статутът на земеделските производители да е върху диференциран осигурителен доход както има за другите самоосигуряващите се лица). В този фонд, освен вноските от осигурените лица и от държавата (12 на сто, които тя внася като осигурител за фонд „Пенсии“) може да се отдели и част от реализираната печалба от сектора, която вместо като приход в държавния бюджет да отива като приход в този специален фонд.
- **Друга възможност** е, да се заделят средства от европейските фондове за развитие на селските райони – напр. до 5%, тъй като и в момента значителна част от пенсиите, които се изплащат на земеделски производители са под минималния гарантиран размер за съответния вид пенсия (ОСВ и ИОЗ) и фонд „Пенсии“ на ДОО доплаща до тези гарантирани минимални размери необходимите суми. Като се има предвид, че дефицитът на фонд „Пенсии“ се покрива от държавния бюджет, то по-добре е да се финасира директно приход в един такъв специален фонд, отколкото всичко да се размива в общия дефицит на фонд „Пенсии“.
- **Трета възможност** е, да се заимства опитът на Полша, Германия, Белгия и на други държави на ЕС, в които са създадени самостоятелни фондове за земеделските производители и да се прецени доколко техният опит може да се приложи в България, на базата на предварителни анализи, актюерски оценки и прогнози.

ОБЩАТА СЕЛСКОСТОПАНСКА ПОЛИТИКА И ВЪЗМОЖНИ РЕШЕНИЯ В КОНТЕКСТА НА ПОДОБРЯВАНЕ СОЦИАЛНАТА СИГУРНОСТ И АДЕКВАТНОСТ НА ДОХОДИТЕ

Член 33 от Договора за ЕО определя специфичните цели на ОСП;

- да се увеличава селскостопанската производителност чрез подкрепа за техническия прогрес и осигуряване на рационално развитие на селскостопанското производство и максималното използване на производствените фактори, по-специално на работната сила;
- да се осигури приемлив жизнен стандарт за хората, които се занимават със селско стопанство (а това означава и адекватна социална защита);
- да се стабилизируют пазарите;
- да се гарантират доставките;
- да се гарантира, че доставяните продукти достигат до потребителите на разумни цени.

Цитирането на по-горе посочените специфични цели на „Общата селскостопанска политика” на ЕС не е самоцелно, а е във връзка с желанието на КНСБ да предложи нови законодателни промени и механизми за по-пълното обхващане на земеделските производители в социалното осигуряване и за гарантиране на стабилни и адекватни доходи от труд за тази категория лица.

МЕРКИ ЗА ПОСТИГАНЕ НА ЦЕЛИТЕ

- Разширяване и усъвършенстване на системата за регистриране и отчитане на всички заети в селското стопанство и тези, които извършват сезонна работа. Чрез нея ще могат да се планират и прогнозираат и други параметри, свързани с развитието на селското стопанство и трудовите и осигурителни права на работещите в него – а именно: осигурителният режим за сезонните работници за риска безработица; прилагане на интегрирания продукт в селските райони – земеделие – туризъм, с цел съхранение на традиции, обичай, поминък и създаване на работни места; разширяване на обществените услуги като училища и здравни заведения, което дава на хората основателна причина да останат на село и там да отглеждат децата си.
- Насърчаване и финансово подпомагане на малките семейни стопанства. Много земеделски производители са над 55-годишна възраст и в определен момент в бъдеще ще се оттеглят от активното земеделие. Както Европейският съюз, така и България отчитат, че възрастовата структура на земеделските производители се е превърнала във въпрос, предизвикващ загриженост. Подпомагането на младите земеделски производители да започнат своята дейност е задължителен елемент в политиката, за да могат селските райони в България успешно да посрещнат множеството предизвикателства, пред които са изправени.

МЕРКИ ЗА ПОСТИГАНЕ НА ЦЕЛИТЕ

- Включване на риска “безработица” за сезонните работници като част от този риск за всички осигурени лица.
- Ефективно използване на средствата от Европейския селскостопански фонд за развитие на селските райони.
- Прилагане в действие на мярка /113/ - „Ранно пенсиониране на фермери и на заети в земеделски стопанства” от Регламент на Съвета /ЕС/ № 1698/2005 г. В чл. 20 на този Регламент са посочени мерките за повишаване на конкурентноспособността, включително и тези, за подобряване на човешкия потенциал. Една от тези мерки е „ранно пенсиониране на фермери и заети в земеделски стопанства” / Чл. 20 А /.
- Активната защита интересите на работещите в селското стопанство чрез повишаване на доходите им от труд, стимулиране внасянето на осигурителни вноски, подобряване на възрастовата структура на заетите в отрасъла, квалификацията и преквалификацията на работещите по време на ниския/неактивния сезон.

